

9/5

PORADŇA PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA

CENTER FOR CIVIL AND HUMAN RIGHTS
KRIVÁ 23, 040 01 KOŠICE, SLOVENSKO

» telefón/fax: 055 – 68 06 180 » mobil: 0908 69 55 31
» www.poradna-prava.sk » poradna@poradna-prava.sk
» IČO: 37 86 72 70 » bankove spojenie: 5519629/5200

Peter Pellegrini
Predseda vlády SR
Úrad vlády Slovenskej republiky
Námestie Slobody 1
870 13 Bratislava

Na vedomie:

Gábor Gál – Minister spravodlivosti SR
Miroslav Lajčák - Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Prílohy : podľa textu + pohľadnice

V Košiciach, 22. mája 2018
Ev.č. : 67 /2018

Výzva: „Vyrovnajme sa s praxou nezákonných sterilizácií rómskych žien“.

Vážený pán predseda vlády,

obraciame sa na Vás v mene mimovládnej organizácie Poradňa pre občianske a ľudské práva s výzvou na prijatie opatrení, ktoré povedú k účinnému vyšetreniu praxe nezákonných sterilizácií rómskych žien na Slovensku a bývalom Československu a zabezpečeniu spravodlivosti pre poškodené ženy.

Obraciame sa na Vás s podporou skupiny nezákonne sterilizovaných rómskych žien zo Slovenska a Českej republiky, s ktorými sme spoločne začiatkom tohto roka iniciovali kampaň, s cieľom upozorniť zodpovedné štátne inštitúcie aj širokú verejnosť v oboch krajinách, že téma násilných sterilizácií rómskych žien nie je doteraz uzavretá a je dôležité, aby sa s ňou naša spoločnosť vyrovnala.

Podporu tejto výzve vyjadrili aj iné mimovládne organizácie ako aj individuálni podporovatelia a podporovateľky.

Sme presvedčení, že s ohľadom na platné medzinárodné právne záväzky a demokratické princípy, ku ktorým sa Slovensko hlási, je nevyhnutné, aby dnes v tejto veci konali predstavitelia a predstaviteľky vlády.

odos. 22.5.2018 (67)

V roku 2003 mimovládne organizácie Poradňa pre občianske a ľudské práva a Centrum pre reprodukčné práva vydali správu *Telo i duša: Násilné sterilizácie a ďalšie útoky na reprodukčnú slobodu Rómov na Slovensku*, v ktorej zdokumentovali prípady nezákonných sterilizácií rómskych žien, ako aj ďalšie porušenia ich ľudských práv v zariadeniach zdravotnej starostlivosti.¹ Tento monitoring svojím zameraním nadväzoval na informácie o porušovaní reprodukčných práv rómskych žien v bývalom Československu, na ktoré v sedemdesiatych rokoch minulého storočia upozornila občianska iniciatíva proti vtedajšiemu komunistickému režimu – Charta 77.

Vydanie uvedenej správy svojho času podnietilo na Slovensku diskusiu o dôležitosti poskytnutia informovaného súhlasu pacientky pred vykonaním sterilizácie a iných lekárskeho zákrokov. Následne v roku 2004 bol prijatý nový zákon o zdravotnej starostlivosti, ktorý okrem iného zaviedol inštitút informovaného súhlasu, vrátane osobitného ustanovenia o informovanom súhlase s vykonaním sterilizácie. Faktom však je, že kroky, ktoré štátne inštitúcie v súvislosti s vyšetrením praxe nezákonných sterilizácií rómskych žien uskutočnili v minulých rokoch, neboli dostatočné a nevedli k zabezpečeniu spravodlivosti pre poškodené rómske ženy, čo potvrdzujú pretrvávajúce výhrady medzinárodných inštitúcií na ochranu ľudských práv voči Slovensku.² Ministerstvo zdravotníctva SR aj orgány činné v trestnom konaní v minulosti venovali zdokumentovaným podozreniam o prípadoch nezákonných sterilizácií pozornosť, no vyšetrovania z ich strany mali nedostatky a neboli účinné.

Niekoľko rómskych žien, ktorým bola vykonaná sterilizácia bez ich informovaného súhlasu alebo bez poskytnutia akéhokoľvek súhlasu, sa dožadovalo spravodlivosti na civilných súdoch. Ich žaloby však sudy buď zamietli, alebo im priznali neprimerane nízke finančné odškodnenie. Následne sa tieto ženy obrátili na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu, kde namietali porušenie svojich práv zaručených Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Ten v rokoch 2011 až 2013 rozhodol o porušení práv rómskych žien v dôsledku nezákonne vykonanej sterilizácie v troch samostatných prípadoch. Postup zdravotníckeho personálu bol v týchto prípadoch podľa súdu v rozpore s princípmi rešpektovania ľudskej slobody a dôstojnosti, keďže ženám nebolo umožnené slobodne sa rozhodnúť o vykonaní sterilizácie. Súd tak konštatoval porušenie práva na ochranu pred neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním a práva na rešpektovanie súkromného života. Sťažovateľkám priznal primerané finančné odškodnenie.³

Rozhodnutia štrasburského súdu prispeli k tomu, že sa ďalšej rómskej žene podarilo v ostatných rokoch dosiahnuť spravodlivosť aj na domácich súdoch. Už predtým slovenské sudy, aj keď len v niekoľkých prípadoch, konštatovali, že vykonaním nezákonnej sterilizácie došlo k porušeniu práv rómskych žien, avšak vo väčšine prípadov súdne konania nevedli k účinnej náprave. Časté prietahy a zdĺhavosť súdnych konaní spôsobili neúčinnosť týchto procesov.

¹ Poradňa pre občianske a ľudské práva; Centrum pre reprodukčné práva. 2003. *Telo i duša: Násilné sterilizácie a ďalšie útoky na reprodukčnú slobodu Rómov na Slovensku*. Správa je dostupná na: <https://www.poradna-prava.sk/sk/dokumenty/telo-i-duša-nasilne-sterilizacie-a-dalsie-utoky-na-reprodukcnu-slobodu-romov-na-slovensku>

² Výbor OSN na odstránenie rasovej diskriminácie vo svojich záverečných zisteniach k posudzovaniu 11. a 12. periodickej správy Slovenska z decembra 2017 vyjadril znepokojenie nad tým, že napriek informáciám o opatreniach prijatých na zabránenie výkonu nútenej sterilizácie a na poskytnutie odškodnenia obetiam, prístup k spravodlivosti, náprava a odškodnenie zostávajú pre rómske ženy, ktoré podstúpili nútenú sterilizáciu, zložitý. (CERD/C/SVK/CO/11-12). Ods. 23.

³ V.C. proti Slovensku. Č. 18968/07 ESĽP. 2011. N.B. proti Slovensku. Č. 29518/10 ESĽP. 2012. I.G. a ostatné proti Slovensku. Č. 15966/04 ESĽP. 2013.

Rozhodnutia súdov v tejto veci zreteľne poukázali na to, že prax nezákonných sterilizácií mala reálny základ, no zároveň súdy v drvivej väčšine prípadov nedokázali zabezpečiť nezákonne sterilizovaným rómskym ženám primeraný prístup k spravodlivosti, nápravu, ani odškodnenie. Súdy v neposlednom rade vždy rozhodujú o jednotlivých prípadoch, cez ktoré sa nie je možné pozrieť na tento problém komplexne a zdokumentovať, aký bol vlastne celkový charakter a rozsah tejto praxe.

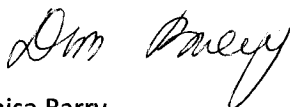
Na základe uvedeného vývoja sme presvedčení, že súdne konania v súčasnosti nie sú účinnou cestou ako zabezpečiť nápravu pri podozreniach z vykonávania nezákonných sterilizácií rómskych žien a ako bližšie objasniť rozsah tejto praxe, ktorá podľa doposiaľ zdokumentovaných informácií mala charakter rozsiahleho systémového porušovania ľudských práv.

V súlade s aktuálnym odporúčaním Výboru Výbor OSN pre ľudské práva z októbra 2016 vo vzťahu k Slovensku⁴ Vás preto žiadame, aby vláda SR iniciovala proces vytvorenia nezávislého orgánu s právomocami vyšetriť rozsah praxe nezákonných sterilizácií a poskytnúť poškodeným ženám odškodnenie prípadne iné formy nápravy, vrátane ospravedlnenia.

Konkrétne opatrenia v tomto smere by mali zohľadniť skúsenosti z iných krajín, ako Švédsko, Švajčiarsko či Nórsko, ktoré sa s praxou nezákonných sterilizácií žien etnických menšín či zdravotne znevýhodnených osôb vyrovnávali v minulosti a predstavitelia ich vládnej moci v tomto procese prevzali svoju zodpovednosť.

Poradňa pre občianske a ľudské práva je pripravená poskytnúť v tomto smere bližšie informácie a súčinnosť pri návrhu potrebných krokov.

S úctou

Denisa Barry

v mene Poradne pre občianske a ľudské práva

Túto výzvu podporili mimovládne organizácie:

Centrum pre reprodukčné práva (Center for Reproductive Rights)

Európske centrum pre práva Rómov

Možnosť voľby

Občan, demokracia a zodpovednosť

Ženské kruhy

Požiadavky tejto výzvy podporilo prostredníctvom elektronickej podpisovej akcie na internetovej stránke: <http://kampan.poradna-prava.sk/> - 326 osôb. Ďalších 669 osôb podporilo výzvu podpisom na pohľadnici vytvorenej v rámci kampane. Obe zasielame v prílohe.

⁴ Výbor pre ľudské práva. 2016. Záverečné zistenia: Slovensko. CCPR/C/SVK/CO/4. Ods. 27.